

Boerderij Overesch is een gemengd bedrijf van 110 hectare in het Sallandse land bij Raalte (20 km onder Zwolle) met varkens, groenten en granen. Jan Overesch (64) boert er sinds 1994 biologisch en sinds 2009 biologisch-dynamisch, samen met zijn vrouw Mariet (59). Zoon Rick (33) zit ook in de maatschap. Op den duur zal hij het stokje overnemen.

Tekst: Andries Palmboom / Foto's: Boerderij Overesch

Boerderij Overesch

Jan: 'Ik benader alles vanuit de kringloopgedachte'

"W il je een overall aan?", vraagt Jan voorafgaand aan de ronde over het bedrijf. Het klinkt oprecht als een uitnodigend aanbod, dat ik nog zou kunnen afslaan. Dat biedt al direct gesprekstof, want we gaan de varkensstallen in. Daar is hygiëne toch geen vrijblijvende kwestie?

Jan: "Klopt! Eigenlijk verwacht ik ook dat je overall en laarzen aan doet. Want ook wij moeten voorzichtig zijn met besmettingsgevaar in de stallen. Ik wil alleen nadrukkelijk niet meegaan in de infectie-angst, die de tegenwoordige varkenshouderij in de ban houdt. Dat hoeft op Overesch ook niet, want wij richten ons erop om de varkens weerbaar te maken tegen infecties. De infectiedruk nemen we weg door de varkens genoeg ruimte te geven. In de vrije uitloop bouwen ze bovendien natuurlijke immuniteit op. Ook brengen we expres mest van oudere dieren naar de ruimtes met zwangere zeugen. Nog voor hun geboorte kunnen de jonkies alvast wennen."

Op Overesch kunnen de varkens zonder de inentingën waar de gangbare varkenshouderij zo bol van staat. Overesch kan dan ook zijn wat

Installatietechnicus van oorsprong

Jan is geboren en getogen op Overesch. Zijn broer was voorbestemd als opvolger. Jan volgde daarom een opleiding tot installatietechnicus en vond daar werk in. Hij stroomde door naar de functie van bedrijfsleider in de winkel van zijn baas. In 1973 besloot zijn broer echter om Overesch niet voort te zetten. Daarmee zou een eind komen aan dit 200 jaar oude familiebedrijf. Jan zag in de boerderij een mooie nieuwe uitdaging, vooral om koeien te gaan houden: "Ook al kwam ik van de boerderij, ik had geen verstand van boeren. Dus lieten we een adviseur een begroting maken voor koeien en die raadde het ons af. Dat was achteraf gezien niet geheel terecht, maar het werden dus varkens. Inmiddels vind ik varkens net zo mooi als koeien. Naarmate we de varkens steeds natuurlijker houden, gaan ze zich steeds meer als koeien gedragen. Ik ben zeer tevreden met mijn varkens, maar ik heb stille hoop dat hier ooit nog koeien rondlopen, onder de hoede van de volgende generatie Overesch."

het wil zijn: een open en toegankelijk bedrijf. Hier geen hermetisch gesloten stallen, geen ontsmettingsluizen met lysol-badjes en geen verschillend gekleurde plastic overschoentjes per stal.

Hoe Overesch openheid nastreeft, zie je direct als je het erf op komt. Een uitnodigend bord (creatieve huisvlijt!) wijst je de staltrap op naar de plek waar je ongeneerd de varkens kunt gadeslaan. Deze 'sky-box' kun je gewoon in, zonder het eerst te vragen. Langs Overesch loopt een prachtige NS-wandeltocht (Wijhe-Heino) en deze skybox is in de routebeschrijving opgenomen. Dat heeft Jan destijds maar mooi voor elkaar gekregen! Verderop loopt de wandelroute langs de modderweide van de zeugen – ook al zo'n unieke plaats om even stil te houden; speels educatief ook.

De weg naar Demeter

Jan: "Eerst werkte ik gangbaar, maar al doende rijpte bij mij het plan om ekologisch te gaan boeren. In 1994 was dat zo ver. Gaandeweg inspireerden de ideeën uit de biologisch-dynamische landbouw mij ook. In 1997 wilde ik de omscholingscursus van Kraaybeekhof doen, maar de afstand naar Driebergen vond ik bezwaarlijk. Hun antwoord: 'Als je twaalf cursisten in jouw omgeving kunt vinden, dan komen wij naar Salland.' En zo is het gebeurd. Van die twaalf ben ik ten slotte als enige echt omgeschakeld naar Demeter. Tijdens de cursus hoorde ik veel waardevolle nieuwe dingen; ook die ik moeilijk toegankelijk vond, zoals de preparaten. Dat vind ik nog steeds, maar we gebruiken ze trouw. Door de cursus benader ik nu

alles vanuit de kringloopgedachte. Dat heeft mij gesterkt in de overtuiging dat landbouw grondgebonden moet zijn - in het bijzonder een gemengd bedrijf. Dat streven we dan ook na. Al is het voor ons financieel nog niet haalbaar om de varkens voor minstens 50 procent van eigen bedrijf te voeren. Daarom valt de varkenstak buiten de Demeter licentie, die we sinds 2009 hebben." Het is bij Stichting Demeter mogelijk om een deel van een bedrijf buiten de certificering te houden, als het om een complete bedrijfstak gaat. Jan Overesch: "Dus wordt het vlees onder EKO-merk verkocht, hoewel mijn bedrijfsvoering ver boven de EKO-normen uitstijgt. Jammer! Daarom blijf ik op zoek naar manieren om ook met onze varkens aan de Demeter-richtlijnen te voldoen. Daar moet echter een hogere prijs tegenoverstaan en er moet dan een werkbare distributie voor ingericht worden. Dat is een heuse uitdaging, waarover ik met De Groene Weg in gesprek ben."

Geef ze een naam!

Jan laat me eerst de 'kraamkamer' van het bedrijf zien. Rondom iedere zeug bevinden zich ongeveer elf biggetjes. Het ene moment koesteren ze zich onder de warme lamp, het andere moment drinken ze hongerig aan de volle tepels, dan weer spelen ze dertel met elkaar, waarbij ze zo nu en dan een paar stappen naar buiten wagen. Lang blijven ze nooit weg.

Jan: "Gemiddeld werpt een zeug op Overesch twee keer per jaar dertien biggen. Dat vind ik een gezonde balans, terwijl dat voor de varkenshouderij een laag getal is. Ik wil de moederzeug niet belasten met meer biggen dan het aantal tepels dat ze heeft: veertien. Onze biggen blijven ongeveer 45 dagen bij hun echte moeder. Dat is 5 dagen langer dan de

'Ik wil de moederzeug niet belasten met meer biggen dan het aantal tepels dat ze heeft: veertien'

Foto: Dick Boschloo

minimale EKO-richtlijn en 27 dagen langer dan gangbaar. Ik wil graag dat mijn biggen de tijd hebben om aan het vaste voer te wennen."

Boven iedere zeug hangt een A4-tje vol technische codes: dat is de wereld van kunstmatige inseminatie en fokschema's uit de PC. Jan legt uit dat hij, onder andere vanwege het gevaar van inteelt, is aangewezen op KI-vader-beren. Die zijn er alleen maar gangbaar en die moeten verschillende eigenschappen in huis hebben voor geschikt nageslacht. "Ik wil de foklijnen in mijn hoofd kunnen volgen. De PC gebruik ik als ondersteuning, maar ik wil er niet afhankelijk van worden."

Het liefst zou Jan onafhankelijk zijn van het gangbare KI-sperma. Daarom wil hij een zogenaamde 'familiekudde' tot stand brengen; dat wil zeggen een 'bedrijfseigen' veestapel die volledig op het bedrijf is afgestemd zonder inbreng van buiten, dus met eigen beren. Dat ligt niet zo gemakkelijk. "Sinds 1985 hebben we hier geen varkens van buiten naar binnen gehaald. Om 'verse eigenschappen' in te kruisen zou ik beren moeten aankopen uit het gangbare circuit, maar die zijn

voerverdelers zien, waarin van ieder dier het dagrantsoen is geprogrammeerd. "Ze kunnen zelf kiezen wanneer ze eten. Dat geeft rust." Je voelt hier inderdaad zoveel rust, dat het niet meer strookt met mijn beeld van een *bedrijf*.

Op naar de volgende stal! Daar bevinden zich de jeugdige varkens, die hun avond bij voorkeur in de buitenruimte doorbrengen - hun 'hangplek'! Maar wat voor buitenruimte is dat? Er torent een constructie bovenuit van stalen balken, die schijnbaar nergens toe dient. Jan: "Destijds meenden we dat de varkens in de buitenruimte toch enigszins beschermd moesten zijn. Dus planden we een overkapping, maar toen kregen de varkens last van tocht. Het dak is nu weg, maar het balkenframe staat er nog. Dat is helaas het gevolg van de vele experimenten uit het begin. Je moet bedenken, dat de stallenbouw toen volledig gericht was op intensieve bedrijfsvoering. Er waren nog geen geijkte oplossingen voor onze ecologische benadering. Dat hebben we allemaal

over het algemeen gekunsteld behandeld om ze virus-vrij te krijgen. Daarmee dreigen ze de balans in mijn veestapel." Daarom heeft Jan de hulp ingeroepen van Wytze Nauta, die zich al eerder bezighield met bedrijfseigen koeienkuddes. "Zijn eerste advies was dat ik de varkens namen moest geven in plaats van een nummercode. Ik begrijp dat, maar ik moet mijzelf daar echt aan wennen ..."

Dik pak stro

De gebouwen op het erf hebben allemaal een andere functie. Nu komen we in de ruimte voor de drachtige zeugen. Op de grond ligt een dik pak stro. De meeste zeugen hebben er al een plekje voor de nacht gevonden. Ze hebben daarvoor volop de ruimte. Sommige dames lopen nog rond en komen even snuffelend kennismaken. Jan laat de centrale

zelf moeten uitvinden, waarbij we ook rekening moesten houden met de financiële mogelijkheden. Talloze versies hebben we door de aannemer laten uitrekenen, tot ze er horendol van werden."

Groente en graan

In de kapschuur staan wel vijf trekkers - waarvan twee zo goed als nieuw - en daarnaast de nodige apparatuur. Hier toont Overesch wel degelijk het beeld dat het een *bedrijf* is. De apparatuur is nodig voor de groente- en graanteelt. We lopen een stukje de akker op, die vol staat met artsjokken en verderop met pompoen. De groenteteelt valt vooral onder zoon Rick en vaste medewerker Rudy Horstman. Op de keukentafel heb ik het schriftje zien liggen met de to-do-lijst. Iedere dag begint met het doornemen van deze 'klemmap'. Het graan wordt geteeld voor

de varkens, maar een goed deel vindt zijn weg naar de Biobakker, net over de Duitse grens. Die verwerkt het in zijn hoogwaardige brood, veelal Demeter, dat ook in de Nederlandse natuurvoedingswinkels wordt verkocht. Overesch en de Biobakker vinden elkaar in hun streven naar de beste kwaliteit.

Net voordat het donker wordt laat Jan nog snel even de akker zien waar onderzoek gedaan wordt naar graan. Samen met onder andere het Louis Bolk Instituut wordt eraan gewerkt om een graanras te ontwikkelen, dat bij uitstek geschikt is voor de biologische landbouw. Jan: "De rasontwikkeling van de afgelopen decennia was gericht op volle, zware aren met zo kort mogelijk loof. In de biologische landbouw willen we ook graag veel stro oogsten om er de potstal mee in te strooien. Bovendien helpt langer loof om het onkruid eronder te houden. Wij gaan onder andere terug naar oude rassen. Tot voor kort was daar subsidie voor. Nu zoeken we andere

financiering, maar we gaan gewoon door. Dat klopt niet helemaal, maar ik doe dit graag. Ik doe liever dingen die ik leuk vind, dan puur om het geld."

Overall en laarzen uit

Bij terugkeer laat ik overall en laarzen weer achter. "Kijk", zegt Jan, "iemand heeft zijn laarzen niet opgeruimd. Die trakteert de werkploeg morgen op taart!" Tsja, zo luchtig handhaaf je dus de regels in een open, toegankelijk bedrijf. ☺

Biologisch-dynamisch landbouwbedrijf Overesch

Jan, Mariet en Rick Overesch
Hondemotsweg 40
8101 NJ Raalte
telefoon 0572-391674
www.overesch.nl

Gemengd akkerbouw- en groenteteeltbedrijf
met zeugen en vleesvarkens

Gewassen: graan (spelt, rogge, gerst en verschillende soorten tarwe), groenteteelt (aardappelen, broccoli, spitskool, pompoenen, suikermaïs, artisjokken)

Dieren: 110 zeugen, 800 vleesvarkens, 10 bosvarkens (in gebied van Natuurmonumenten), 10 brandrode zoogkoeien (De varkens vallen buiten Demeter)

Overig: informatiecentrum, skybox, wandelroute, akkerranden voor bijen

Grootte: 110 hectare

Afzetkanalen: Bio-bakker, Groene Weg, Udea, eigen boerderijwinkel